

AAI: Animal Assisted Interventions in het (speciaal) basisonderwijs

Dieren als ondersteuning in het ontwikkelingsproces van kinderen

ESTHER DE BRUIN & ANOUKE BAKX

Wie herinnert het zich niet... Op 4 oktober, dierendag, was het feest in de klas: kinderen mochten naar school komen met hun huisdier. Van tevoren werd met de leerkracht overlegd wie welk dier mee mocht brengen, om te voorkomen dat de dieren elkaar in de haren zouden vliegen, maar voor de rest was in principe elk dier welkom. Wat waren de kinderen trots als zij aan de beurt waren om hun dier mee naar school te brengen en wat een aantrekkingskracht hebben dieren op kinderen! In de huidige klaslokalen komt nog maar zelden een dier. Veel scholen hebben zelfs een verbod op dieren in de school in verband met mogelijke allergische reacties van kinderen.

Het is jammer dat dieren niet meer mee mogen of kunnen naar school, want dieren zijn niet alleen leuk, aantrekkelijk en aibaar, ze kunnen ook een functie hebben in het ontwikkelingsproces van kinderen. Esther de Bruin werkt als onderwijsspecialist in het speciaal basisonderwijs en houdt zich bezig met AAI, Animal Assisted Interventions, in het Nederlands ook wel therapie met behulp van dieren.

AAI = Animal Assisted Interventions

Er bestaat een verschil tussen het recreatief omgaan met dieren en een meer therapeutische interactie met dieren. Dieren kunnen bewust worden ingezet om kinderen te helpen die in hun ontwikkeling tegen bepaalde problemen aanlopen. Dieren worden dan ingezet met een therapeutisch doel. Dit wordt ook wel AAI of AAT genoemd, Animal Assisted Interventions of Animal Assisted Therapy (Kruger & Serpell, 2006). *Het is een doelgerichte interventie waarbij de band tussen mens en dier wordt gebruikt als integraal onderdeel van het behandelingsproces en het is een aanvulling op reeds bestaande therapieën. De doelgroep zijn personen die beperkingen hebben in medisch, lichamelijk en/of geestelijk opzicht. Deze personen kunnen optimaal profiteren van de aanwezigheid van een dier. (Verkerk, p.5)*

DIEREN ALS CO-COACH

Binnen het samenwerkingsverband Expertisecentrum de Ronde wordt gewerkt met AAI. In het samenwerkingsverband werken 38 scholen samen, waarvan één school voor speciaal basisonderwijs.

“Het werken met dieren kan een heel positief effect hebben op kinderen. Esther kwam met een goed onderbouwd plan om te werken met AAI met leerlingen waar we in de klas op sociaal-emotioneel gebied vastliepen. Ik ben op zoek gegaan naar financiering omdat het idee me bijzonder aanspreekt en kansrijk lijkt!”
Uitspraak Piet Vogel, algemeen directeur van expertisecentrum de Ronde.

Binnen het Expertisecentrum heeft Esther de Bruin het AAI-concept geïntroduceerd. Er zijn verschillende OnderwijsZorgarrangementen in het samenwerkingsverband waar het expertisecentrum deel van uitmaakt. Hierin zijn specialisten werkzaam op het gebied van gedrag, taal/lezen rekenen en inclusief onderwijs. Het werken met dieren is toegankelijk voor kinderen die er affiniteit mee hebben. De AAI-specialist bepaalt de interventie. Zodoende is er via alle onderwijszorgarrangementen aanmelding mogelijk. In de praktijk gaat het vaak om (tijdelijke) emotionele problemen. Leerlingen die extra zorg of begeleiding nodig hebben op het terrein van sociaal-emotionele ontwikkeling, kunnen in aanmerking komen voor AAI.

Als er in de klas onvoldoende mogelijkheden zijn om een leerling de juiste zorg te bieden, dan kan de leerkracht in overleg met de IB'er aanvullende ondersteuning voor een leerling aanvragen. Dan komt een gespecialiseerde AAI-leerkracht met een dier, meestal een hond, naar school en wordt er in overleg een passende leerroute voor de leerling uitgezet. Deze vorm van AAI is vooral geschikt voor kinderen, jongeren en (jong)volwassenen met problemen op het gebied van zelfvertrouwen, zelfbeheersing en weerbaarheid. Dieren worden ingezet als co-coach.

“AAI therapie zorgt ervoor dat kinderen een succeservaring opdoen en gezien worden. Zij komen uit een negatieve spiraal. Een voorbeeld dat me altijd bij blijft is een jongen met selectief mutisme. Dat houdt in dat hij in bepaalde situaties/omstandigheden niet kon praten. Voor de leerkracht was het onmogelijk om dit op te lossen in de klas en is er een AAI-traject opgestart. De jongen ging werken met een hond, op basis van een speciaal voor hem ontwikkeld plan. In totaal heeft hij zes keer met de hond gewerkt en heeft hij onder andere geleerd om een leestekst hardop voor te lezen aan de hond.”
Uitspraak AAI-specialist.

AAI-specialist en AAIZOO

Voor het goed kunnen uitvoeren van Animal Assisted Interventions met kinderen in de schoolcontext, is een gespecialiseerde leerkracht nodig die hiervoor een opleiding heeft gevolgd. Zo is er voor het werken met AAI met honden, in Nederland een opleiding onder de naam Top Dog. Om goed te kunnen werken met honden volgens de principes van AAI, is een opleiding van zo'n 40 bijeenkomsten nodig. Zie bijvoorbeeld: <http://www.diereninzorgenwelzijn.nl/ScholingAAAAAT/HBOofWO/TOPDOGopleiding-hondenSOVAtrainer.aspx>

In Nederland houdt de stichting AAIZOO (Animal Assisted Interventions in Zorg Onderzoek en Onderwijs) zich speciaal bezig met het ontwikkelen, onderzoeken, stimuleren en bekend maken van deskundige toepassingen op het gebied van dierondersteunde zorg, activiteiten en onderwijs. Deze stichting brengt personen en instanties bij elkaar die bezig zijn met AAI binnen de zorg, onderzoek en onderwijs. Zij ondersteunen en versterken de activiteiten van deze mensen en instanties door met elkaar kennis te ontwikkelen, te delen en uit te breiden en daarmee de kwaliteit van de interventies verder te professionaliseren. Informatie vindt u op: <http://www.diereninzorgenwelzijn.nl/AAAAATinNederland.aspx>

WERKEN MET AAI MET PAARDEN, IN BUITENSCHOOLSE CONTEXT

De principes van AAI worden ook in de buitenschoolse, meer therapeutische context toegepast. Op sommige zorgboerderijen wordt ook gewerkt worden met AAI-principes. De Enghoeve in Uitwijk is zo'n zorgboerderij waar kinderen (en volwassenen) met een zorgvraag komen om op een rustige, plezierige en leerzame manier vrije tijd door te brengen. De individuele zorgvraag van het kind staat voorop. Esther de Bruin werkt zowel binnen het speciaal basisonderwijs met AAI als buitenschools binnen Zorgboerderij de Enghoeve. Esther is gespecialiseerd in AAI met paarden. De principes van AAI zijn eigenlijk hetzelfde (voor honden en paarden), maar in de reacties van de dieren zit het verschil. Zo is een paard een *prooidier* en vraagt daarom om een

Wordt het paard ergens door tegengehouden, of kun je voldoende vertrouwen geven om hem te laten lopen?

heel andere manier van leidinggeven dan een hond. Zo kunnen bijvoorbeeld kinderen die veel pesten of gepest worden leren omgaan met hun eigen grenzen en die van anderen.

“Dieren reageren op lichamelijke signalen van kinderen. We noemen dat spiegelen. Het paard is als het ware een co-coach, samen met AAI-specialist. Bij het werken met paarden leren congrunt te zijn, omdat paarden reageren op gevoel. Kinderen leren langzaam aan om hun ‘ware zelf te zijn’. Zo is een kind dat gepest is kwetsbaar. Een paard voelt dat aan en zal het kind voorzichtig benaderen. Een gevleugelde uitspraak bij ons is: ‘Als je op een paard kunt staan, kun je de hele wereld aan!’” Uitspraak AAI-specialist.

ONDERZOEK NAAR AAI

AAI vindt langzaam aan een weg naar het (speciaal) onderwijs. De effecten lijken positief voor de leerlingen, maar grootschalig, systematisch onderzoek naar het effect van AAI op de ontwikkeling van kinderen in het onderwijs is in de Nederlandse context nog niet gedaan. Binnen het project ‘Pedagogische professional voor het voetlicht’ dat onder leiding staat van dr. Gaby Jacobs van Fontys Hogescholen wordt er de komende twee tot drie jaar (kleinschalig) kwalitatief onderzoek verricht naar de ervaringen van deelnemers die participeren binnen de AAI. Meer over het onderzoeksproject kunt u vinden op: <http://www.childreninthspotlight.com/>

Over de auteurs:

ESTHER DE BRUIN is onderwijsspecialist in het speciaal basisonderwijs en AAI-specialist bij het samenwerkingsverband Expertisecentrum de Ronde en werkt als vrijwilliger op Zorgboerderij de Enghoeve.
ejwdebruin@gmail.com / www.stichting-enghoeve.nl
ANOUCHE BAKX is lector Leren & Innoveren bij Fontys Hogeschool Kind en Educatie.

Referenties

Beder, J., Sullivan-Sakaeda, L., & Martin, T. P. (2012). ANIMAL-ASSISTED INTERVENTION. *Advances in Social Work Practice with the Military*, 239.

Kruger, K. A., & Serpell, J. A. (2006). Animal-assisted interventions in mental health: Definitions and theoretical foundations. *Handbook on animal-assisted therapy: Theoretical foundations and guidelines for practice*, 2, 21-38.

Verkerk, M. (datum onbekend). *Dolfijntherapie: de effecten op kinderen met een lichamelijke en/of geestelijke handicap*. Masterthesis Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam.

